

STEFANIA
CIESIELSKA-BORKOWSKA
(1889–1966)

Stefania Ciesielska-Borkowska, urodzona we Lwowie 23 czerwca 1889 r., ukończyła studia filologiczne na Uniwersytecie Lwowskim, łącząc, zgodnie z ówczesną tendencją, romanistykę i germanistykę. W 1914 r. doktoryzowała się na tejże uczelni, przedstawiając pracę: „*Percifal*” *Wolframa von Eschenbacha* i „*Perceval*” *Chrétiena de Troyes*. Od 1915 r. była asystentką na Uniwersytecie Lwowskim, ucząc jednocześnie języka w liceach żeńskich. W 1917 r. poślubiła Romana Borkowskiego, naukowca zajmującego się naukami rolniczymi. W 1920 r. przeniosła się wraz z rodziną do Krakowa, nie zrywając jednak kontaktów naukowych ze Lwowem. Pod Wawelem kontynuowała pracę nauczycielską w Gimnazjum i Liceum im. Wandy.

Od początku swej kariery pedagogicznej była żywo zainteresowana zagadnieniami metodyki i dydaktyki, toteż w 1935 r. została dyrektorem Ośrodka Dydaktyczno-Naukowego, zajmującego się metodyką nauczania języków nowożytnych. Jako jedna z pierwszych wprowadzała metodę bezpośrednią w nauczaniu języka francuskiego. Od 1928 r. pracowała w Studium Pedagogicznym UJ, kierowanym przez Władysława Heinricha. Przez jedenaście lat wykladała tam metodykę nauczania języka francuskiego. W tym samym czasie, kontynuując pracę zmarłego Zygmunta Matkowskiego, wydała *Słownik encyklopedyczny języka polsko-francuskiego oraz francusko-polskiego* (cz. I Lwów 1928). Doświadczenia wyniesione z praktyki dydaktycznej i pracy w studium pedagogicznym zawarła w książce *Język francuski. Zarys metodyczno-dydaktyczny* (Lwów–Warszawa 1930), kilkakrotnie wznawianej. W 1936 r. wydała jako pomoc dydaktyczną *Knock, Jules Romain. Lektuury szkolne*. Systematycznie publikowała artykuły w periodykach poświęconych zagadnieniom nauczania w Polsce i za granicą, takich jak „Przegląd Pedagogiczny”, „Prace Szkolne”, „Oświata i Wychowanie”, „Pedagogium”, „Neofilolog” oraz „Revue Universitaire” i „La Vie”. Odbýwała podróże zagraniczne, zapoznając się z systemami oświaty we Francji i Hiszpanii. Swoje spostrzeżenia opublikowała w artykułach *Dwa krańce szkolnictwa hiszpańskiego* („Oświata i Wychowanie” III, 1931, z. 7 i 8) oraz *Reforma szkolnictwa we Francji na tle społeczno-ekonomicznych warunków chwili obecnej* („Przegląd Współczesny” 1927–1928, nr 68–69). Jej dość późne zainteresowanie literaturą hiszpańską zrodziło się — według Marii Strzałkowej — pod wpływem słynnego artykułu Stanisława Wędkiewicza *Zaniedbana dziedzina humanistyki* („Przegląd Współczesny” 1928), w którym autor ubolewał nad całkowitym brakiem zainteresowania w Polsce tak wspaniałą literaturą i kulturą z kręgu romańskiego. W 1930 r. Borkowska odbyła podróż do Hiszpanii, zbierając materiały do późniejszej rozprawy, która miała być rozprawą habilitacyjną na temat hiszpańskiego mistycyzmu, nawiązała stosunki z czołowymi hiszpańskimi filologami, zapoznawała się z ówczesnym ruchem literackim. W artykułach *Wrażenia z Escorialu* oraz *Hiszpania przed burzą*, w którym dała wyraz przeczuciom tragicznych wydarzeń, jakie rozegrać się miały w najbliższych latach na tych ziemiach, przekazała swoje obserwacje z kraju wówczas prawie nieznanego w Polsce.

Nie porzucając nauczania języka w szkole średniej i dalszych poszukiwań dydaktyczno-metodycznych, oddała się z pasją sprawom hiszpańskim; publikowała

artykuły naukowe na temat Hiszpanii i literatury Półwyspu Iberyjskiego, stając się jedną z pierwszych hispanistek uniwersyteckich w Polsce oraz popularyzatorką tamtejszej kultury.

Jej badania i publikacje hispanistyczne obejmują literaturę Złotego Wieku, w szczególności mistycyzm i teatr hiszpański owego okresu (Lope de Vega, Calderón), a także literaturę współczesną (M. de Unamuno, R. M. Valle Inclán, F. García Lorca). Współpracowała z łódzkim czasopiśmie naukowym „Zagadnienia Rodzajów Literackich”, w którym zamieszczała m.in. artykuły w dziale *Materiały do „Słownika rodzajów literackich”*, dotyczące rodzajów literackich rdzennie hiszpańskich.

Drugim polem działalności Borkowskiej było translatorstwo — zarówno problemy teorii przekładu, jak i własne próby w tym zakresie (Cervantes, Unamuno); pisała recenzje tłumaczeń z literatury hiszpańskiej aktualnie publikowanych w Polsce, a także nielicznych przekładów z polskiego na język Cervantesa.

W 1939 r. wyszła jej rozprawa *Mistycyzm hiszpański na gruncie polskim*, pionierska praca z zakresu hispanistyki polskiej, która do dnia dzisiejszego jest jedyną rozprawą dotyczącą wpływów XVI-wiecznej mistyki hiszpańskiej w Polsce.

Wybuch II wojny światowej przerwał działalność naukową Borkowskiej. Pracowała w tajnym nauczaniu; dotknęła ją bolesna strata syna, studenta prawa na Uniwersytecie Jagiellońskim, który zginął w pierwszych dniach powstania warszawskiego.

Po zakończeniu wojny powróciła do nauczania w Liceum im. Wandy. W grudniu 1945 r. uchwałą Rady Wydziału Humanistycznego UJ uzyskała habilitację z języka i literatury hiszpańskiej, wygłaszając wykład pt. *Źródła i tendencje kultury hiszpańskiej*.

W latach 1946–1951 prowadziła wykłady na Uniwersytecie Łódzkim. W 1949 r. została docentem etatowym Wydziału Humanistycznego UJ, a w 1956 r. — profesorem nadzwyczajnym.

Podczas swej pracy uniwersyteckiej po II wojnie światowej nie tylko nauczала języka i literatury hiszpańskiej. Napisała pierwszy i przez wiele lat jedyny podręcznik do nauki języka hiszpańskiego *Primeros pasos de español*, kilkakrotnie wznawiany i używany przez wszystkie ośrodki, w których nauczano tego języka. Starła się również doprowadzić do zorganizowania seminarium literatury hiszpańskiej na UJ. Jej zabiegi zostały uwieńczone sukcesem w 1957 r.; pod jej kierunkiem kilka osób uzyskało magisteria z literatury hiszpańskiej, stanowiąc narybek dla późniejszych sekcji hispanistycznych w polskich uniwersytetach. Zapoczątkowała w ten sposób studia iberystyczne w Polsce powojennej. Prowadzone przez nią seminarium nie istniało długo, ponieważ w 1960 r. Borkowska przeszła w stan spoczynku. Nadal jednak prowadziła prace badawcze i publikowała aż do śmierci (3 lipca 1966 r. w Krakowie).

Była członkiem Komisji Filologii Zachodnich Akademii Nauk w Krakowie i Towarzystwa Naukowego w Łodzi oraz prezesem Towarzystwa Przyjaźni Kultury Iberyjskiej w Krakowie.

Uhonorowano ją Palmes d'Officier, nadaną przez Académie de la Renaissance Française.

Bibliografia

- M. B. [Mieczysław Brahmer], *In Memoriam — Stefania Ciesielska-Borkowska*, „Kwartalnik Neofilologiczny” 14, 1967, s. 105–107.
- P. Sawicki, *Impressions et reflexions espagnoles de Stefania Ciesielska-Borkowska*, [w:] *Tradition et modernité. Actes du Colloque du Centenaire de la philologie romane à l'Université Jagellonne (24–26 sept. 1992)*, Kraków 1993, s. 275–280.
- M. Strzałko, *Stefania Ciesielska-Borkowska (1889–1966)*, „Zagadnienia Rodzajów Literackich” X, 1967, z. 1 (18), s. 169–173.

Teresa Eminowicz